

HERBERT VISSERS EXPLORE

The image features the text 'HERBERT VISSERS EXPLORE' in a bold, sans-serif font. 'HERBERT' and 'VISSERS' are in a dark teal color, while 'EXPLORE' is in a multi-colored font with 'E' in red, 'X' in orange, 'P' in yellow, 'L' in green, 'O' in light green, and 'R' in blue. To the right of the text, there are two dark teal silhouettes of people jumping joyfully, with their arms raised.

PTA-gids & Examenreglement

Start in 4-havo schooljaar 2022-2023

Erratum maart 2023 (aardrijkskunde)

Inleiding

Beste havo-examenkandidaten,
Voor jullie ligt de PTA-gids, met het programma van toetsing en afsluiting (PTA) en het examenreglement. Het PTA bevat zowel de onderdelen die in 4- als 5-havo worden afgenomen (dus 4-havo schooljaar 2022-2023, 5-havo 2023-2024). Deze gids is belangrijk, want je vindt er alles wat je moet weten over de weg naar je examen.

Alle eventuele wijzigingen worden uiterlijk vóór 1 oktober van het betreffende schooljaar via de HVX-pagina op de HVC-website gecommuniceerd.

De gids is digitaal beschikbaar op de HVC-website. Wijzigingen in het vierde of vijfde leerjaar zullen alleen digitaal worden gepubliceerd. Het examenreglement is een afgeleide van het Examenbesluit VO van de overheid. Waar in deze tekst met 'hij' staat als naar een leerling wordt verwezen, wordt ook 'zij' bedoeld. In verband met de leesbaarheid is voor één vorm gekozen.

Heb je vragen, dan kun je terecht bij je coach of de examencommissie. Wij wensen jullie veel succes met het voorbereiden op je school- en eindexamens.

Zet 'm op!

Jullie HVX-coaches

Algemeen

Artikel 1. Inhoud van het examen

1. De leerling kiest uit het aanbod van school een vakkenpakket, dat voldoet aan de richtlijnen van de overheid.
2. De leerling kan, als dat door school wordt toegestaan, in meer vakken eindexamen doen dan wettelijk verplicht is.
3. Het eindexamen havo omvat:
  - a. Vakken uit het algemeen deel (Nederlands, Engels, maatschappijleer, CKV, godsdienst/ethiek en lichamelijke opvoeding), en het profielwerkstuk,
  - b. De vakken van het profieldeel;
  - c. Ten minste één keuze-examenvak;
4. Een leerling kan van het examen in vakken worden vrijgesteld, als hiervoor op wettelijke basis vrijstelling of ontheffing is verleend.

Schoolexamen

Artikel 2. Schoolexamen

1. Het schoolexamen wordt afgenomen in het vierde en vijfde leerjaar op de door school bepaalde tijdstippen.
2. Het schoolexamen wordt afgesloten voor aanvang van het eerste tijdvak van het centraal examen.
3. De rector kan afwijken van het tweede punt als een leerling door ziekte of andere bijzondere omstandigheden het schoolexamen niet heeft kunnen afronden voor het eerste tijdvak. De leerling wordt dan in de gelegenheid gesteld om het schoolexamen van dat vak af te ronden, na aanvang van het eerste tijdvak, maar vóór het centraal examen van dat vak.

Artikel 3. Mededeling cijfers schoolexamen

Vóór de aanvang van het centraal examen maakt de rector de volgende gegevens aan de leerling bekend:

- a. Welke cijfers zijn behaald voor het schoolexamen
- b. De beoordeling van de vakken waarvoor geen cijfer wordt vastgesteld.
- c. De beoordeling van het profielwerkstuk

Artikel 4. Gang van zaken bij een toets

1. Een toets duurt, tenzij anders aangegeven, één klokuur.
2. De leerling zorgt dat hij vijf minuten voor de start aanwezig is bij een toets.
3. De leerling heeft in het lokaal alleen de volgende zaken bij zich: een pen, een potlood, een gum, een geodriehoek, een passer, een normale rekenmachine en een Nederlands woordenboek. De vakdocent kan beslissen het standaardpakket aan te passen.
4. Het meenemen van een mobiele telefoon of andere zend- en ontvangstapparatuur is verboden.
5. Als de leerling klaar is met zijn werk tijdens een SE-week, dan blijft hij zitten tot het einde van de toets. Wanneer een toets langer dan één klokuur duurt, dan mag de leerling na zestig minuten vertrekken. De laatste vijftien minuten blijft iedereen zitten tot het einde van de toets.
6. Een leerling die te laat komt, mag tot uiterlijk 15 minuten na aanvang van de toets worden toegelaten (voor een SE van meer dan één klokuur, is dit 30 minuten). Komt een leerling later, dan mag deze niet meer deelnemen aan de toets. Een leerling die te laat is, heeft geen recht de gemiste tijd in te halen.
7. De leerling zorgt ervoor dat hij vóór, tijdens en na de toets geen overlast veroorzaakt voor andere leerlingen.

Artikel 5. Onregelmatigheden

1. Als een leerling zich ten aanzien van een examenonderdeel schuldig maakt aan onregelmatigheden (zoals fraude), dan kan de rector de volgende maatregelen treffen:
  - a. Het toekennen van het cijfer 1 voor een toets van het schoolexamen of het centraal examen;
  - b. Het ontzeggen van deelname aan de rest van het schoolexamen of het centraal examen;
  - c. Het ongeldig verklaren van toetsen van het schoolexamen of centraal examen die al zijn afgelegd;
  - d. Bepalen dat het diploma en de cijferlijst slechts kunnen worden uitgereikt na een hernieuwd examen in door de rector aan te wijzen onderdelen. Het hernieuwd examen kan pas worden afgenomen in een volgend tijdvak van het centraal examen. Bij een digitaal examen of ander examen op een flexibel tijdstip kan de rector beslissen dat de kandidaat op een bepaald tijdstip een variant van hetzelfde examen kan maken.
2. Als een maatregel genomen wordt, dan wordt dit schriftelijk medegedeeld aan de leerling, zijn ouders of verzorgers en de inspectie.

3. De leerling kan tegen de maatregel van de rector in beroep gaan, bij een door de school ingestelde commissie van beroep, zie artikel 23.
4. Tot uiterlijk vijf dagen nadat de maatregel schriftelijk is bekendgemaakt, kan de leerling schriftelijk in beroep gaan tegen de maatregel bij de commissie van beroep. De commissie stelt een onderzoek in en beslist binnen twee weken na ontvangst van het beroepschrift, tenzij zij deze termijn gemotiveerd heeft verlengd met ten hoogste twee weken. De commissie stelt bij haar beslissing zo nodig vast op welke wijze de kandidaat alsnog in de gelegenheid zal worden gesteld het eindexamen geheel of gedeeltelijk af te leggen. De commissie deelt haar beslissing schriftelijk mede aan de kandidaat, aan de ouders of verzorgers van de leerling indien deze minderjarig is, aan de rector en aan de inspectie.

Artikel 6. Beoordeling schoolexamen

1. Het eindcijfer van het schoolexamen dat NIET worden afgesloten met een centraal eindexamen, wordt uitgedrukt in een geheel cijfer tussen 1 en 10. Bij afronding geldt het volgende: als het cijfer achter de komma 49 of lager is, dan wordt naar beneden afgerond, is het cijfer achter de komma 50 of hoger, dan wordt naar boven afgerond.
2. Als in een vak ook een centraal eindexamen wordt afgelegd, dan wordt het eindcijfer voor het schoolexamen afgerond op één decimaal.
3. De vakken CKV, godsdienst en lichamelijke opvoeding moeten elk jaar worden afgesloten met de beoordeling <<voldoende>> of <<goed>>. Dat geldt ook voor het LOB-dossier.

Artikel 7. Herkansing toetsen schoolexamen

A Toetsen en praktische opdrachten

1. De leerling kan in totaal maximaal 7 toetsen herkansen; 3 in de vierde klas en 4 in de vijfde klas. Let op! De leerlingen die keuzevakken volgen op een andere afdeling vallen altijd onder onze herkansingsregeling zoals in dit PTA beschreven. De herkansingsmomenten in de vierde klas zijn als volgt:
  - Na periode 3 kan er één herkansing worden gedaan over de SE-onderdelen van periode 1, 2 en 3.
  - Na periode 5 kunnen er twee herkansingen worden gedaan over de SE-onderdelen van periode 4 en 5.De herkansingsmomenten in de vijfde klas zijn als volgt:
  - Na periode 2 kunnen er twee herkansingen worden gedaan over de SE-onderdelen van periode 1 en 2.

- Na periode 4 kunnen er twee herkansingen worden gedaan over de SE-onderdelen van periode 3 en 4.
2. Inhalen gaat ten koste van de herkansingsmogelijkheid, tenzij er overmacht was voor de leerling.
  3. De leerling dient zich op de door school vastgestelde momenten op te geven voor een herkansingstoets.
  4. Als een leerling een toets herkanst heeft, dan geldt het hoogst behaalde cijfer.
  5. Maatschappijleer kent als enige vak een uitzondering op bovenstaande regels: aan het eind van de 4e klas in periode 5 is er voor iedereen met een gemiddelde van 5,4 of lager de mogelijkheid tot het maken van één SE die ter vervanging dient van alle behaalde SE-cijfers voor maatschappijleer. Voorwaarde om mee te doen aan dit SE, is dat alle SE-onderdelen van maatschappijleer zijn afgesloten met een cijfer.

B Opdrachten die beoordeeld worden met “naar behoren”.

1. Opdrachten van het schoolexamen die niet becijferd worden, dienen te worden afgesloten met de kwalificatie “naar behoren”.
2. As een opdracht “niet naar behoren” is, dan dient de opdracht te worden overgedaan, totdat de kwalificatie “naar behoren” is behaald.
3. Een leerling die in gebreke blijft, ontvangt geen diploma.

Artikel 8 Bepalingen schoolexamen

1. De beoordeling voor een onderdeel dat voor het schoolexamen meetelt, wordt de leerling uiterlijk tien werkdagen na inlevering medegedeeld.
2. Als een leerling door twee docenten beoordeeld wordt, dan komen zij in overleg tot een beoordeling. Als zij er na overleg niet uitkomen, dan geldt het gemiddelde van de cijfers.
3. De leerling mag het beoordeelde werk inzien. Het gemaakte werk mag niet mee naar huis worden meegenomen, maar blijft in het beheer van de docent.
4. Als een onderdeel van het schoolexamen mondeling wordt afgenomen, dan is daar een tweede docent bij, of wordt een geluidsopname van het mondeling gemaakt.
5. Als een onderdeel van het schoolexamen eenmaal gemaakt is, behoudt het zijn geldigheid.
6. Inleveren van werk dat deel uitmaakt van het schoolexamen:
  - (a) De docent geeft minimaal drie weken van tevoren op wanneer het werk moet worden ingeleverd en aan welke voorwaarden het werk moet voldoen.

- (b) De leerling levert het werk (praktische opdracht, handelingsdeel, e.d.) persoonlijk in bij de docent.
- (c) De docent kan vragen om het werk ook per e-mail of via een digitale leeromgeving in te leveren.
- (d) Het ingeleverde werk blijft in beheer van de docent.

7. Te laat inleveren werk:

- (a) Werk dat deel uitmaakt van het schoolexamen (praktische opdrachten, handelingsdelen, dossiers voor mondelingen, e.d.) dient op tijd te worden ingeleverd.
- (b) Als het werk te laat wordt ingeleverd, en er zijn geen bijzondere omstandigheden die het te laat inleveren rechtvaardigen, dan volgt puntenaftrek. Vanaf de eerste dag na het inleveren krijgt het werk één punt aftrek. Levert een leerling na één dag, maar voor zeven dagen na de inleverdatum van het werkstuk in, dan volgt twee punten aftrek. Is een leerling meer dan een week, maar minder twee weken te laat, dan is de puntenaftrek drie. Als een leerling meer dan twee weken te laat is met het inleveren van het werk, dan krijgt hij als eindcijfer een 1.
- (c) De docent verifieert bij het HVX-team of er geen bijzondere omstandigheden zijn voor het te laat inleveren van het werk voordat tot puntenaftrek wordt overgegaan.
- (d) Als een leerling door ziekte of andere bijzondere omstandigheden het werk niet op tijd kan inleveren, dan meldt hij dit, vergezeld van een schriftelijke verklaring van zijn ouders/verzorgers, bij de examencommissie, bij de docent en de persoonlijke coach. De persoonlijke coach en de docent beslissen vervolgens over een nieuwe inleverdatum.

8. Als een leerling of zijn ouders/verzorgers niet akkoord gaat/gaan met het eindcijfer van het Schoolexamen, dan kunnen zij aan de commissie van beroep verzoeken dit cijfer te herzien of een herkansing toe te staan. Een dergelijk verzoek wordt schriftelijk ingediend, binnen vijf dagen nadat het cijfer via Magister bekend is gemaakt aan de kandidaat en zijn ouders/verzorgers. De commissie stelt een onderzoek in en neemt een definitief besluit, na het horen van de betrokkenen. Hangende een beroepszaak bestaat de mogelijkheid dat het eindcijfer van het Schoolexamen voor een of meer vakken niet tijdig voor aanvang van de eerste periode van het Centraal Examen kan worden vastgesteld; in dat geval neemt de kandidaat voor het/de betrokken vak(ken) deel aan het Centraal Examen.

Artikel 9. Afwezigheid

1. Als een leerling zonder geldige reden afwezig is bij een onderdeel van het schoolexamen, is het verplicht om het betreffende SE-onderdeel te herkansen, dit gaat ten koste van de herkansingsmogelijkheden. kan de schoolleiding overgaan tot de maatregelen zoals ze in artikel 5 staan beschreven.
2. Als een leerling die door ziekte of andere bijzondere omstandigheden niet in staat is een toets te maken, nemen de ouders/verzorgers vooraf telefonisch contact op met de school. Zodra de leerling weer in staat is naar school te gaan, neemt deze een ondertekende brief van zijn ouders/verzorgers mee, met daarin de reden van afwezigheid.
3. Als een leerling om geldige reden een toets heeft gemist, dan dient deze te worden ingehaald, tijdens een door school georganiseerd inhaalmoment. De leerling dient daarvoor de website van de school in de gaten te houden. Als voor de toets geen centraal inhaalmoment wordt vastgesteld, dient de leerling zo snel mogelijk een afspraak te maken met de vakdocent om de toets in te halen.
4. De leerling die een toets heeft gemist en ook tijdens het inhaalmoment de toets niet maakt, krijgt alleen nog de mogelijkheid om de toets tijdens de herkansingen te maken. Dit gaat ten koste van een herkansingsmogelijkheid.
5. De leerling die door overmacht of ziekte drie of meer toetsen heeft gemist, wordt in de gelegenheid gesteld de betreffende toetsen alsnog te maken.
6. Een toets die tijdens de herkansing wordt gemist kan niet ingehaald worden.

Centraal examen

Artikel 10. Regels voor het centraal examen

1. Tijdens het centraal examen worden aan de leerlingen geen mededelingen van welke aard ook over de opgaven gedaan.
2. De leerling dient uiterlijk een kwartier vóór de start van het examen aanwezig te zijn in het examenlokaal, zodat iedereen na het uitdelen van de opgaven op tijd kan beginnen.
3. Boeken, tabellen en rekenmachines kunnen vóór het beginnen van het examen gecontroleerd worden. Tassen mogen niet worden meegenomen in het examenlokaal.
4. Het is verboden om andere zaken dan de toegestane hulpmiddelen mee te nemen in het examenlokaal.
5. Het meenemen van horloges, telefoons en apparaten waarmee informatie kan worden verzonden of ontvangen is verboden.

6. Als een leerling in overtreding is van regel 4 en 5 van dit artikel, dan geldt dit als fraude en kan de schoolleiding maatregelen nemen, zoals in artikel 5 is geformuleerd.
7. Op het examen mag alleen gebruik worden gemaakt van papier dat door school is uitgedeeld. Dit geldt ook voor kladpapier.
8. Het werk wordt met blauwe of zwarte pen gemaakt. Het gebruik van potlood is alleen toegestaan voor grafieken en tekeningen. Het gebruik van correctievloeistof is niet toegestaan.
9. De leerling controleert of hij de juiste opgaven en bijlagen heeft ontvangen.
10. Zonder toestemming van een toezichthouder, mag een leerling het examenlokaal niet verlaten.
11. Tijdens het uitdelen van de opgaven is het stil in het examenlokaal.
12. Een leerling die te laat komt, mag tot uiterlijk dertig minuten na aanvang van het examen worden toegelaten. Komt een leerling later, dan mag deze niet meer deelnemen aan het examen. Een leerling die te laat is, heeft er geen recht op om de gemiste tijd in te halen.
13. Eenmaal gemaakt werk behoudt zijn geldigheid.
14. Een leerling die tijdens het examen onwel wordt, kan onder begeleiding van een toezichthouder de examenzaal verlaten. In overleg met de leerling, beoordeelt de schoolleiding of de leerling het werk kan hervatten. Als een leerling het werk niet kan hervatten, kan op grond van een medische verklaring de inspecteur verzocht worden het gemaakte werk ongeldig te verklaren.
15. Als een leerling klaar is met zijn werk, mag hij gedurende de aangegeven tijd de examenzaal verlaten. De leerling levert zijn gemaakte werk, opgaven, bijlagen en kladpapier bij een toezichthouder in. Als een leerling opzettelijk of per ongeluk examenwerk meeneemt uit het examenlokaal, dan wordt dit werk als niet gemaakt beschouwd.
16. Tijdens het laatste kwartier van het examen mag een leerling het examenlokaal niet meer verlaten.
17. Aan het einde van het examen blijft de leerling zitten, totdat het sein is gegeven om het examenlokaal te verlaten.
18. De leerling dient na het einde van het examen en tijdens het verlaten van de zaal stil te zijn om andere examenkandidaten niet te storen.

Artikel 11. Niet op regelmatige wijze afgenomen centraal examen

1. Als een centraal examen naar het oordeel van de inspectie niet op regelmatige wijze is afgenomen, kan de inspecteur besluiten dat het geheel of gedeeltelijk voor een of meer kandidaten opnieuw wordt afgenomen.

Artikel 12. Onvoorziene omstandigheden centraal examen

1. Als door onvoorziene omstandigheden het Centraal Examen in één of meer scholen niet op de voorgeschreven wijze kan worden afgenomen, beslist onze Minister hoe dan moet worden gehandeld.

Artikel 13. Verhinderung centraal examen

1. Als een leerling om een geldige redenen ter beoordeling van de schoolleiding niet in staat is één of meerdere toetsen in het eerste tijdvak te maken, dan wordt hem de gelegenheid geboden deze tijdens het tweede tijdvak te maken, met een maximum van twee examens per dag.
2. Ook als een leerling tijdens het tweede tijdvak niet in staat is het examen te maken, dan wordt hij in de gelegenheid gesteld deze in het derde tijdvak te voltooien.
3. De leerling meldt zich zo snel mogelijk door tussenkomst van de schoolleiding aan bij het College voor Examens.

Artikel 14. Afwijking wijze van examineren

1. De schoolleiding kan toestaan dat een gehandicapte leerling een deel of het hele examen aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van de leerling. In dat geval bepaalt de schoolleiding de wijze waarop het examen wordt afgenomen en wordt dit zo snel mogelijk medegedeeld aan de inspectie.
2. Behalve wanneer er sprake is van een objectief waarneembare lichamelijke handicap geldt voor de aangepaste wijze van examineren het volgende:
  - a. Er is een deskundigheidsverklaring van een deskundig psycholoog of orthopedagoog.
  - b. De aanpassing in ieder geval is dat de leerling een verlenging van de duur van het centraal examen krijgt van maximaal 30 minuten.
  - c. Een andere aanpassing kan slechts worden toegestaan als er in de deskundigheidsverklaring een voorstel wordt gedaan.
3. De schoolleiding kan een leerling die de Nederlandse taal onvoldoende beheerst, omdat hij, met inbegrip van het eindexamenjaar, ten hoogste zes jaar onderwijs in Nederland heeft gevolgd en voor wie Nederlands niet de moedertaal is, verlenging van 30 minuten examentijd verlenen voor het vak Nederlands en elk ander vak waarvoor het gebruik van de Nederlandse taal van betekenis is. Hiervan wordt de inspectie in kennis gesteld.

Artikel 15. Spreiding examen

1. De schoolleiding kan toestaan dat een leerling die langdurig ziek is, of bij andere bijzondere oorzaken, het examen in twee opeenvolgende schooljaren aflegt. De inspectie wordt hiervan op de hoogte gebracht.
2. Bij spreiding van het eindexamen wordt voor de bepaling van de uitslag het examen als één geheel beschouwd. De leerling kan niet de vakken die hij in het eerste schooljaar heeft afgerond in het tweede schooljaar opnieuw doen.
3. Het is voor bepaalde vakken mogelijk om versneld examen te doen. De ouders/verzorgers maken dit kenbaar bij de examencommissie. In overleg met de vakcoach kan er overgegaan worden tot het maken van een aangepast PTA.
4. Bij doubleren vervallen de resultaten van het versnelde examen. Bij een herkansing in het versnelde examen, gaat dit van de herkansingsmogelijkheden af van het volgende schooljaar.

Uitslag, herkansing en diplomering

Artikel 16. Vaststellen uitslag

1. De eindcijfers voor de vakken van het eindexamen worden uitgedrukt in een heel cijfer tussen 1 en 10.
2. Het eindcijfer is het rekenkundig gemiddelde tussen het cijfer voor het schoolexamen en het cijfer voor het eindexamen. Als het cijfer achter de komma 49 is, dan wordt naar beneden afgerond. Is het cijfer achter komma 50 of hoger, dan wordt naar boven afgerond.
3. Als een vak alleen een schoolexamen heeft, dan is het cijfer voor het schoolexamen tevens het eindcijfer.
4. Als een leerling kan slagen door één of meer vakken buiten beschouwing te laten, dan worden deze vakken niet betrokken bij de definitieve uitslag. De overgebleven vakken dienen samen een geldig eindexamen te vormen. De extra vakken worden wel op de cijferlijst vermeld, tenzij de leerling hiertegen bezwaar maakt.

Artikel 17. Uitslag

De leerling is geslaagd als:

- a. Het niet afgeronde gemiddelde van de cijfers voor het centraal examen 5,5, of hoger is;
- b. Alle cijfers 6 of hoger zijn;
- c. Er 1 x 5 is behaald voor de overige vakken 6 of hoger;

- d. Er 1x 4 of 2 x 5 of 1 x 4 en 1 x 5 en voor de overige vakken 6 of hoger is behaald, waarbij het gemiddelde tenminste 6,0 is.
- e. Voor de vakken Nederlands, Engels, wiskunde maximaal één 5 is behaald en de overige cijfers 6 of hoger;

Waarbij:

- f. voor elk van de vakken/onderdelen maatschappijleer, CKV en het profielwerkstuk minimaal een 5 behaald moet zijn.
- g. De vakken lichamelijke opvoeding en godsdienst/ethiek moeten zijn beoordeeld met <<voldoende>> of <<goed>>.

Artikel 18. Herkansing centraal examen

1. De leerling heeft het recht om voor één vak waarin deze examen heeft gedaan het examen in het tweede tijdvak, dan wel het derde tijdvak te maken.
2. De leerling vraagt schriftelijk de herkansing aan vóór een door de rector te bepalen dag en tijdstip.
3. Het hoogste cijfer dat voor de herkansing, dan wel het eerder afgelegde examen is behaald, geldt als definitief cijfer.

Artikel 19. Inzage examenwerk

1. Onderdelen van het schoolexamen worden na inzage van de leerlingen officieel vastgesteld. De vastgestelde cijfers maken onderdeel uit van het examendossier.
2. Het werk van het centraal examen ligt na vaststelling van de uitslag zes maanden ter inzage van de belanghebbende.
3. Inzage van het examenwerk gebeurt onder toezicht.
4. Als van inzage van het examenwerk gebruik wordt gemaakt, mag het werk het lokaal niet verlaten. Van het werk mogen geen aantekeningen worden gemaakt en er wordt ook geen mededeling over het gecorrigeerde werk gedaan.
5. Inzage van digitaal gemaakt (gesloten) werk geschiedt uitsluitend vanaf beeldscherm.
6. Het is de kandidaat nooit toegestaan het gemaakte werk op enigerlei wijze te vermenigvuldigen.

Artikel 20. Cum laude

Het Herbert Vissers College verstrekt een getuigschrift met daarop de eervolle vermelding 'cum laude' als de leerling aan de volgende voorwaarden voldoet:

1. Een gemiddeld eindcijfer van 8,0 of hoger, waarbij alle vakken, inclusief het profielwerkstuk worden meegewogen;
2. Er geen cijfers lager dan 7 zijn op de gehele vwo-cijferlijst, en er geen cijfers lager zijn dan 6 op de gehele havo-cijferlijst.

Artikel 21. Doubleren en zakken

1. Een leerling die een leerjaar overdoet, dient alle onderdelen opnieuw te doen, waarbij het hoogste cijfer telt. Met uitzondering van de volgende onderdelen:
  - a) Praktische opdrachten en handelingsdelen die voldoende zijn afgesloten;
  - b) Vakken met alleen een schoolexamen, waarvoor de leerling een voldoende heeft gehaald als eindcijfer;
  - c) Het profielwerkstuk als daarvoor een voldoende is behaald.
2. In het geval een leerling het examenjaar overdoet en er een gewijzigd schoolexamen is, doet de vaksectie een voorstel aan de schoolleiding om het SE-programma van de leerling aan te passen, zodat toch aan de gestelde verplichtingen kan worden voldaan.

Artikel 22. Commissie van beroep

1. Als een leerling of zijn ouders/verzorgers niet akkoord gaat/gaan met een cijfer van het schoolexamen of een maatregel die is getroffen m.b.t. het schoolexamen of deelname aan het examen, dan kunnen zij aan de commissie van beroep verzoeken dit cijfer of deze maatregel te herzien, of een herkansing toe te staan. Een dergelijk verzoek wordt schriftelijk ingediend bij de commissie van beroep, binnen vijf dagen nadat het cijfer is ingevoerd in Magister of de maatregel schriftelijk is meegedeeld aan de ouders van de betreffende leerling. De commissie stelt een onderzoek in en besluit in hoogste instantie, na het horen van de betrokkenen. Hangende een beroepszaak bestaat de mogelijkheid dat het eindcijfer schoolexamen voor een of meerdere vakken niet tijdig voor de aanvang van de eerste periode van het centraal examen kan worden vastgesteld. In dat geval neemt de kandidaat voor het/de betrokken vak(ken) deel aan het centraal examen.
2. Het adres van de commissie van beroep is: Commissie van beroep van het Herbert Vissers College, postbus 134, 2150 AC, Nieuw-Vennep.

Artikel 23. Bevoegdheden

1. De verantwoordelijkheid van de totstandkoming en uitvoering van het examen en het examenreglement valt onder het bevoegd gezag. Formeel

is dit het college van bestuur van de stichting Iris. De praktische uitvoering valt onder de schoolleiding van het Herbert Vissers College (HVC). Deze wordt gevormd door de directie en teamleiders. In eerste instantie is de verantwoordelijke leraar-coach het aanspreekpunt voor leerlingen en ouders.

2. De school wijst een van de personeelsleden van het HVC aan als examensecretaris, die belast is met de uitvoering van het centraal examen.
3. De rector beslist in alle gevallen waarin het reglement niet voorziet.

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo aardrijkskunde

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Je leert over samenhangen en verschillen in de wereld: Mondiale spreidings- en relatiepatronen van economische, demografische en sociaal-culturele verschijnselen beschrijven en in hoofdlijnen verklaren.
Periode	1.	
Examenthema	Wereld	
Exameneenheid	A, B	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Presentatie	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je leert over samenhangen en verschillen op aarde: Natuurlijke verschijnselen aan het aardoppervlak en in de atmosfeer beschrijven, herkennen en verklaren, rekening houdend met verschillende tijd- en ruimteschalen.
Periode	2.	
Examenthema	Aarde	
Exameneenheid	A, C	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Verslag	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je leert over nationale en regionale vraagstukken ten aanzien van overstromingsrisico's en wateroverlast, het beleid om grootschalige overstromingen en wateroverlast in Nederland tegen te gaan. Daarnaast bestudeer je actuele ruimtelijke en sociaaleconomische vraagstukken van stedelijke gebieden in Nederland.
Periode	3.	
Examenthema	Leefomgeving	
Exameneenheid	A, E	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Posterpresentatie	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je leert gebiedskenmerken van een ontwikkelingsland beschrijven en analyseren. Het betreft: sociaalgeografische en fysisch-geografische kenmerken van het betreffende ontwikkelingsland (Brazilië).
Periode	4.	
Examenthema	Ontwikkelingsland	
Exameneenheid	D	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	4.	We leren de geografische benadering hanteren. Hierbij doen we onderzoek in de eigen regio en leren we geografische informatie selecteren, verwerken en weergeven, geografische vragen herkennen en zelf formuleren en beantwoorden.
Periode	5.	
Examenthema	Vaardigheden	
Exameneenheid	A	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets Verslag	
Weging	~~20%~~ 10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je leert ten aanzien van samenhangen en verschillen in de wereld het proces van mondialisering beschrijven, herkennen en in hoofdlijnen verklaren.
Periode	1.	
Examenthema	Wereld	
Exameneenheid	B	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je leert over samenhangen en verschillen op aarde en over de kenmerken van de landschapszones op aarde en de veranderingen hierin beschrijven, analyseren en aan elkaar relateren.
Periode	2.	
Examenthema	Aarde	
Exameneenheid	C	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je leert gebiedskenmerken van een ontwikkelingsland beschrijven en analyseren. Het betreft: de sociaaleconomische positie van het betreffende ontwikkelingsland in de macroregio én in de wereld.
Periode	3.	
Examenthema	Ontwikkelingsland	
Exameneenheid	D	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	~~10%~~ 20%	
Herkansbaar	Ja	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo biologie

Algemeen		Toelichting	
Leerjaar	4.	<p>Je hebt kennis van stofwisseling in cellen en organismen. Je herkent de wijze van zelforganisatie van cellen en organismen. Je bent bekend met seksuele diversiteit. Ook weet je welke rol DNA speelt bij de reproductie van een organisme, op welke wijze organismen zich voortplanten en hoe selectie optreedt.</p> <p>Je kan evolutionair denken. Je bent bekend met de celstofwisseling en de stofwisseling bij organismen. Je weet op welke erfelijke eigenschappen overerven en hoe soortvorming en biodiversiteit zijn ontstaan.</p> <p>(Biologie voor jou (4H) thema 1 Inleiding in de biologie, Biologie voor jou (4H) thema 2 Voortplanting, Biologie voor jou (4H) thema 3 Genetica, en Biologie voor jou (4H) thema 4 Evolutie)</p>	
Periode	2.		
Examenthema	Cellen Reproductie Interactie Genetica Evolutie		
Exameneenheid	A1,2,5,6,7,8,9,11,13,14, 15,16 M2,5,6,7,8 O1,2,8,9 P4,5		
SE/CE	SE en CE		
Toetsvorm	Schriftelijke toets		
Weging	20%		
Herkansbaar	Ja		
Leerjaar	4.		<p>Je kan zelfregulatie van een organisme herkennen. Je weet op welke wijze een organisme zich beweegt. Je hebt kennis van de verschillende manieren waarop organismen hun omgeving waarnemen.</p> <p>Je kan ecologisch denken. Je weet op welke wijze ecosystemen zichzelf reguleren, organiseren en welke interacties plaatsvinden binnen dat ecosysteem.</p> <p>(Biologie voor jou (4H) thema 5 Regeling, Biologie voor jou (4H) thema 6 Waarneming en gedrag, en Biologie voor jou (4H) thema 7 Ecologie en milieu)</p>
Periode	4.		
Examenthema	Regeling Waarneming Gedrag Ecologie		
Exameneenheid	Duurzaamheid A1,2,5,6,7,8,9,11,12,14, 15,16 O1,2,4,5,6,7,9 P1,2,3,4		
SE/CE	SE en CE		
Toetsvorm	Schriftelijke toets		
Weging	20%		
Herkansbaar	Ja		

Leerjaar	4.	Je kan laten zien, dat je over vakoverstijgende, natuurwetenschappelijke, wiskundige en technische vaardigheden beschikt. Tevens heb je kennis van specifieke biologische vaardigheden.
Periode	5.	
Examenthema	Vaardigheden	
Exameneenheid	A1t/m16	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Praktische opdracht Practicum dossier	
Weging	10%	
Herkansbaar	Nee	Biologie voor jou (4H) thema 1 §6 Natuurwetenschappelijk onderzoek
Leerjaar	5.	Je hebt kennis van de eiwitsynthese en de moleculaire interacties. Je weet op welke wijze een cel en een organisme de stofwisseling hebben geregeld en op welke wijze cellen de zelforganisatie hebben georganiseerd.
Periode	1.	
Examenthema	Stofwisseling DNA	
Exameneenheid	A1,2,5,6,7,8,9,11,14,15, 16 M1t/m8	
SE/CE	O1,2	
Toetsvorm	SE en CE	
Weging	Schriftelijke toets	
Herkansbaar	15% Ja	Je bent op de hoogte van de DNA - replicatie en welk effect deze kan hebben op de selectie. (Biologie voor jou (5H) thema 1 Stofwisseling in de cel, en Biologie voor jou (5H) thema 2 DNA)
Leerjaar	5.	Je weet op welke wijze een cel en een organisme de stofwisseling hebben geregeld en op welke wijze cellen de zelforganisatie hebben georganiseerd t.a.v. verteringsprocessen. Je kent de regulatie van ecosystemen en de interactie van deze systemen met hun omgeving alsmede de biodiversiteit.
Periode	3.	
Examenthema	Transport Gaswisseling Vertering Afweer Uitscheiding	
Exameneenheid	A1,2,5,6,7,8,9,11,14,15, 16 M2,4	
SE/CE	O1,2,3	
Toetsvorm	SE en CE	
Weging	Schriftelijke toets	
Herkansbaar	20% Ja	Je kent en herkent de stofwisseling en zelfregulatie van een organisme als het gaat over gaswisseling, uitscheiding en afweer. Biologie voor jou (5H) thema 3 Vertering, Biologie voor jou (5H) thema 4 Transport, Biologie voor jou (5H) thema 5 Gaswisseling en uitscheiding, en Biologie voor jou (5H) thema 6 Afweer)

Leerjaar	5.	Je bent volledig op de hoogte van alle stof die op het CE wordt gevraagd.
Periode	4.	
Examenthema	Alle CE-stof	
Exameneenheid	A1,2,5,6,7,8,9,11,12,13, 14,15,16 M2,3,7,8 O1,2,3 P1,3,4	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo Culturele kunstzinnige vorming

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Kunstdossier en kunstzinnige vorming. Domein A: Verkennen. De leerling maakt kennis met het vak CKV-havo, de kunstdisciplines, de thema's en maakt een cultureel zelfportret.
Periode	1.	
Examenthema	A, B	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Verslag	
Weging	A: 15%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	4.	Kunstdossier en kunstzinnige vorming. Domein B: Verbreden. De leerling maakt kennis met twee kunstdisciplines. Hier is een grote thematische (praktische) opdracht aan verbonden.
Periode	2.	
Examenthema	B, C	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	PO	
Weging	40%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	4.	Kunstdossier en kunstzinnige vorming. Domein B en C: Verbreden en Verdiepen. De leerling maakt kennis met een nieuwe kunstdiscipline. Hier is een praktische opdracht aan verbonden, met nadruk op "onderzoek vanuit thema" en "creatief proces".
Periode	3.	
Examenthema	B, C	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Onderzoek en PO	
Weging	30%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	4.	Kunstdossier en kunstzinnige vorming. Domein D: Verbinden. De leerling verzorgt een creatieve eindpresentatie over al het werk en verwerkt opgedane kennis. In de eindpresentatie is ook het onderdeel reflectie opgenomen.
Periode	4.	
Examenthema	D	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Presentatie	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	

Het eindcijfer van CKV bestaat alleen uit het schoolexamen. Studielast 120 uur. Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A: Verkennen

Domein B: Verbreden

Domein C: Verdiepen

Domein D: Verbinden

Het schoolexamen heeft betrekking op de domeinen A tot en met D. Indien het bevoegd gezag daarvoor kiest, andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Programma van toetsing en afsluiting HVX - Duits HAVO

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Je kunt jezelf voorstellen en een mondelinge beschrijving geven van een persoon of object uit de Duitssprekende wereld, daarnaast vragen beantwoorden en stellen. Je doet in tweetallen.
Periode	3.	
Examenthema	Gespreksvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Mondeling	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je kunt een informele brief schrijven
Periode	4.	
Examenthema	Schrijfvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijk	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je legt een voortbouwend leesdossier aan gebaseerd op teksten/gedichten en minimaal 1 leesboek op B1 niveau.
Periode	5.	
Examenthema	Literatuur	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Leesdossier	
Weging	15%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	5.	Je kunt een presentatie houden over een Duits onderwerp m.b.t. de cultuur, geschiedenis en/of actualiteit.
Periode	1.	
Examenthema	Spreekvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Mondeling	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je kunt n.a.v. teksten en/of videofragmenten een brief schrijven met daarin je mening en/of argumenten geven over het onderwerp.
Periode	2.	
Examenthema	Schrijfvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijk	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Kijk/Luistertoets .
Periode	2/3 *.	
Examenthema	Luistervaardigheid	
SE/CE	SE	

Toetsvorm	Digitaal/Schriftelijk	
Weging	25%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	5.	Je legt een voortbouwend leesdossier aan gebaseerd op teksten/gedichten en minimaal 3 leesboeken op B1/ B2 niveau.
Periode	3.	
Examenthema	Literatuur	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Leesdossier	
Weging	10%	
Herkansbaar	Nee	

*Kijk en luistervaardigheid kunnen we in periode 2 of 3 afnemen.

** In totaal leest de leerling minimaal 4 boeken. Er wordt een lijst geleverd met geschikte titels; als een leerling een andere titel wil lezen, gebeurt dit altijd in overleg met de docent. Daarnaast leest de leerlingen minimaal 6 teksten per periode van het leesdossier.

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo-economie

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Geldzaken Je kunt in contexten analyseren dat beperkte middelen en ongelimiteerde behoeften dwingen tot het maken van keuzes. Je kunt in de context van gezinshuishoudingen, ondernemingen en overheid analyseren dat ruil niet alleen op één moment in de tijd plaatsvindt maar ook over de tijd. De prijs die deze intertemporele ruil coördineert is de rente. Je kunt in contexten analyseren dat gezinnen en ondernemingen bij het maken van keuzes informatie verzamelen ten einde onzekerheid te verkleinen. Aangezien de informatie vaak een beperkt karakter zal hebben moeten transactiepartijen een inschatting maken van mogelijke gebeurtenissen (risico) en de mate waarin transactiepartners gebeurtenissen beïnvloeden of informatie achterhouden die relevant is voor het tot stand brengen van een transactie (asymmetrische informatie).
Periode	1/2.	
Examenthema	B, E1, E3, G1-3	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijk	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	4.
Periode	3.
Examenthema	C, H1-3, I1
SE/CE	SE/CE
Toetsvorm	Schriftelijk
Weging	10%
Herkansbaar	Ja

Welvaart Je kunt in contexten analyseren dat het ruilproces de basis vormt voor een optimale inzet van middelen en iedereen optimaal zijn comparatieve voordelen kan benutten. Voorts kan de leerling analyseren dat ruil arbeidsdeling mogelijk maakt en op welke manier geld het ruilproces soepeler laat verlopen.

Je kunt in contexten analyseren wat op nationaal en op mondiaal niveau de oorzaken zijn van economische groei en van de verdeling van inkomen en welvaart. Keuzes op microniveau werken door op macroniveau in elke economie die gekenmerkt wordt door wederzijds afhankelijke markten.

Je kunt in contexten analyseren waarom er sprake is van korte termijn schommelingen in economische activiteiten en welke mogelijkheden en grenzen er zijn voor conjunctuurbeleid. Conjunctuurschommelingen laten zich niet gemakkelijk beïnvloeden mede door toedoen van rigiditeiten.

Leerjaar	4.	<p>Speltheorie en Keuzeonderwerp</p> <p>Je kunt in contexten analyseren dat, wanneer belangen van individuele actoren conflicteren, samenwerken en onderhandelen meer surplus oplevert voor (markt)partijen dan te vertrouwen op het nastreven van eigenbelang. Centralisatie, waarbij (collectieve) dwang het middel is om acties tot stand te brengen, kan een alternatief coördinatiemechanisme zijn voor individuele keuzes. Je kunt door het deelnemen aan experimenten een conclusie trekken die getuigt van een 'economische kijk' op maatschappelijke verschijnselen en van strategisch inzicht. Je kunt analyseren welke grenzen aan de verklaringskracht van theoretische concepten gesteld kunnen worden. Je kunt een economisch concept in verschillende contexten vergelijkenderwijs analyseren. Je kiest ten minste twee keuzeonderwerpen om deze analyse uit te voeren.</p>
Periode	4.	
Examenthema	F, J en K	
SE/CE	SE/SE	
Toetsvorm	Praktische opdracht	
Weging	15%	
Herkansbaar	Nee	

Leerjaar	4.	<p>Markt Je kunt in contexten analyseren dat de keuzes en ruil die plaatsvinden worden gecoördineerd via de markt. Prijsvorming is het coördinatiemechanisme waarmee vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd. De manier waarop prijsvorming plaatsvindt, is afhankelijk van de marktstructuur (marktvormen) en heeft gevolgen voor toetreding, welvaart en economische politiek.</p> <p>Je kunt in contexten analyseren wat op nationaal en op mondiaal niveau de oorzaken zijn van economische groei en van de verdeling van inkomen en welvaart. Keuzes op microniveau werken door op macroniveau in elke economie die gekenmerkt wordt door wederzijds afhankelijke markten.</p>
Periode	5.	
Examenthema	D 1-7, H1	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijk	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	<p>Arbeid Je kunt in contexten analyseren dat de keuzes en ruil die plaatsvinden worden gecoördineerd via de markt. Prijsvorming is het coördinatiemechanisme waarmee vraag en aanbod op elkaar worden afgestemd. De manier waarop prijsvorming plaatsvindt, is afhankelijk van de marktstructuur (marktvormen) en heeft gevolgen voor toetreding, welvaart en economische politiek.</p>
Periode	1.	
Examenthema	D9, H4	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijk	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	

Je kunt in contexten analyseren wat op nationaal en op mondiaal niveau de oorzaken zijn van economische groei en van de verdeling van inkomen en welvaart. Keuzes op microniveau werken door op macroniveau in elke economie die gekenmerkt wordt door wederzijds afhankelijke markten.

Leerjaar	5.
Periode	2.
Examenthema	C, E2, G3, H1-2, I 1-2
SE/CE	SE/CE
Toetsvorm	Schriftelijk
Weging	15%
Herkansbaar	Nee

Crisis Je kunt in contexten analyseren dat het ruilproces de basis vormt voor een optimale inzet van middelen en iedereen optimaal zijn comparatieve voordelen kan benutten. Verder kun je analyseren dat ruil arbeidsdeling mogelijk maakt en op welke manier geld het ruilproces soepeler laat verlopen. Je kunt in contexten analyseren dat gezinnen en ondernemingen bij het maken van keuzes informatie verzamelen ten einde onzekerheid te verkleinen. Aangezien de informatie vaak een beperkt karakter zal hebben, moeten transactiepartijen een inschatting maken van mogelijke gebeurtenissen (risico) en de mate waarin transactiepartners gebeurtenissen beïnvloeden of informatie achterhouden die relevant is voor het tot stand brengen van een transactie (asymmetrische informatie).

		<p>Je kunt in contexten analyseren wat op nationaal en op mondiaal niveau de oorzaken zijn van economische groei en van de verdeling van inkomen en welvaart. Keuzes op microniveau werken door op macroniveau in elke economie die gekenmerkt wordt door wederzijds afhankelijke markten.</p> <p>Je kunt in contexten analyseren waarom er sprake is van korte termijn schommelingen in economische activiteiten en welke mogelijkheden en grenzen er zijn voor conjunctuurbeleid. Conjunctuurschommelingen laten zich niet gemakkelijk beïnvloeden, mede door toedoen van rigiditeiten.</p>
Leerjaar	5.	Examentraining alle examenstof.
Periode	3.	
Examenthema		Schriftelijke toets.
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	schriftelijk	
Weging	20%	
Herkansbaar	Nee	

De examenstof van het centraal examen en schoolexamen havo omvat de volgende domeinen:

- A Vaardigheden
- B Concept Schaarste
- C Concept Ruil
- D Concept Markt
- E Concept Ruilen over de tijd
- F Concept Samenwerken en onderhandelen
- G Concept Risico en informatie
- H Concept Welvaart en groei
- I Concept Goede tijden, slechte tijden
- J Onderzoek en experiment
- K Keuzeonderwerpen

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo Engelse taal en literatuur

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Je kunt een formele brief schrijven.
Periode	3.	
Examenthema	D: Schrijfvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je kunt een heldere mondelinge beschrijving geven van een persoon, object of verhaal uit de Engelssprekende wereld. Je kiest uit een ruime lijst van onderwerpen, of laat een eigen onderwerp goedkeuren door de docent.
Periode	4.	
Examenthema	C2: Spreekvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Presentatie	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Voortbouwend leesdossier met daarin minimaal 3 boekopdrachten.
Periode	5.	
Examenthema	E: Literatuur	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Leesdossier	
Weging	15%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	4.	Je doet een algemene taaltoets waarin je lees-, schrijf- en luistervaardigheid getoetst wordt op minimaal ERK-niveau B1. Je mag ook een hoger ERK-niveau kiezen.
Periode	5.	
Examenthema	A, B, D, F: Taalvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	handelingsdeel	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	5.	Je kunt een artikel of essay schrijven over relevante maatschappelijke onderwerpen.
Periode	2.	
Examenthema	D: Schrijfvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je kunt een gesprek voeren over zaken uit je leefwereld. Je kunt met anderen plannen bespreken en afspraken maken. Dit mondeling examen doe je in tweetallen.
Periode	3.	
Examenthema	C1: Gespreksvaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Mondeling	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Kijk/Luistertoets CITO.
Periode	3.*	
Examenthema	B: Luistervaardigheid	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	25%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Voortbouwend leesdossier met daarin 5 boekopdrachten.**
Periode	4.	
Examenthema	E: Literatuur	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Leesdossier	
Weging	10%	
Herkansbaar	Nee	

*De landelijke adviesdatum van het CITO wordt aangehouden; dit is meestal ergens in januari, maar valt niet noodzakelijkerwijs samen met de SE-week zoals die op school gepland wordt.

**In totaal lees je minimaal 5 boeken. Drie daarvan in leerjaar 4, de overige twee in leerjaar 5. Er wordt een lijst geleverd met geschikte titels; als je een andere titel wilt lezen, gebeurt dit altijd in overleg met de docent.

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo geschiedenis

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Thema 1: Van neanderthaler tot homo universalis
Periode	1.	
Examenthema	Domein A, B tijdvak 1 t/m 4	
SE/CE	+ C	
Toetsvorm	SE	
Weging	PO	
Herkansbaar	5% Nee	
Leerjaar	4.	Tijdvak 5 t/m 7 (Domein A + B) Toetsduur: 50 min.
Periode	3.	
Examenthema	Domein A + B	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Thema 2: PO democratische thermometer Nederland
Periode	4.	
Examenthema	Domein D Staatsinrichting Domein A, B, C	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	PO	
Weging	5%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	4.	Tijdvak 5 t/m 8 Toetsduur: 90 minuten
Periode	5.	
Examenthema	Domein A + B	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	HC Britse Rijk + tijdvak 5 t/m 8 Toetsduur: 90 min. (getoetst in december 2022)
Periode	2.	
Examenthema	Domein A + B	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	20%	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	5.	HC Britse Rijk + HC
Periode	3.	Duitsland + tijdvak 5 t/m 10
Examenthema	Domein A + B	
SE/CE	SE/CE	Toetsduur: 90 min.
Toetsvorm	Schriftelijke toets	(getoetst in februari 2023)
Weging	25%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	HC Britse Rijk + HC
Periode	4. (maart 2023)	Duitsland + HC Nederland
Examenthema	Domein A + B	1948-2008 + tijdvak 5 t/m
SE/CE	SE/CE	10
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	25%	Toetsduur: 180 minuten
Herkansbaar	Ja	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo godsdienst

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	<p>Aan de hand van drie godsdienstige en/of levensbeschouwelijke verhalen geef je antwoord op drie levensvragen.</p> <p><i>Competent in zelfreflectie en ontwikkeling</i></p> <p>Je herkent levensvragen, verkent deze en geeft er betekenis aan voor het ontwikkelen van een eigen levensbeschouwing in relatie tot anderen.</p> <p><i>Hermeneutisch competent</i></p> <p>Je kent, herkent en begrijpt visies op de mens, wereld en God en uitingen daarvan in levensbeschouwelijke tradities en weet deze te waarderen.</p>
Periode	3.	
Examenthema	Levensvragen	
SE/CE	n.v.t.	
Toetsvorm	verslag	
Weging	n.v.t.	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	<p>Je kijkt in groepsverband een (aantal) aflevering(en) van het programma 'Rot op met je religie'. Je verdiept je in de gebruiken van het jodendom, christendom en de islam en reflecteert op eigen opvattingen en gebruiken.</p> <p><i>Spiritueel competent</i></p> <p>Je benoemt transcendente ervaringen en (eigen) drijfveren of grondslagen in het leven en durft hierover een open gesprek aan te gaan.</p> <p><i>Competent in communicatie en dialoog</i></p> <p>Je luistert naar de visies van anderen, reflecteert daarop en verwoordt en</p>
Periode	5.	
Examenthema	Rot op met je religie	
SE/CE	n.v.t.	
Toetsvorm	Verslag	
Weging	n.v.t.	
Herkansbaar	Ja	

		verantwoordt de eigen visie tegenover anderen.
Leerjaar	5.	<p>Je maakt kennis met morele dilemma's, verwoordt eigen morele waarden en normen en presenteert deze aan de groep.</p> <p><i>Competent tot ethisch gefundeerd waarderen en handelen</i></p> <p>Je bent je bewust van moraliteit en hebt zicht op eigen morele beginselen waaruit gehandeld wordt.</p>
Periode	1.	
Examenthema	Ethiek	
SE/CE	n.v.t.	
Toetsvorm	posterpresentatie	
Weging	n.v.t.	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	<p>Je woont een religieuze/ levensbeschouwelijke viering naar keuze bij en hebt een gesprek met een deelnemer van deze bijeenkomst. In een verslag reflecteer je op de viering en de betekenis ervan voor de gesproken persoon.</p> <p><i>Sociaal competent</i></p> <p>Je participeert in zinsverbanden die berusten op affectieve en institutionele relaties tussen individuen.</p> <p><i>Competent in communicatie en dialoog</i></p> <p>Je luistert naar visies van anderen, reflecteert daarop, verwoordt en verantwoordt de eigen visie tegenover anderen.</p>
Periode	3.	
Examenthema	Bezoek viering	
SE/CE	n.v.t.	
Toetsvorm	verslag	
Weging	n.v.t.	
Herkansbaar	Ja	

NB: Het vak godsdienst heeft geen schoolexamen, maar dient naar behoren of uitstekend te zijn afgesloten om deel te kunnen nemen aan het centraal examen. Als je een 'niet naar behoren' haalt voor een handelingsdeel, moet je een vervangende opdracht maken om op deze wijze een 'naar behoren' te krijgen voor alle handelingsdelen.

Programma van toetsing en afsluiting HVX - Maatschappijleer

Vier grote thema's: Rechtsstaat, parlementaire democratie, verzorgingsstaat en pluriforme samenleving. Elk thema komt aan de orde tijdens een periode.

Controle op het behalen van de benodigde kennis gestoeld op de eindtermen wordt op verschillende manieren verwerkt binnen het project gedaan.

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Je kan de grondbeginselen van de rechtsstaat benoemen en toepassen op actuele casuïstiek in binnen- en buitenland.
Periode	1.	
Examenthema	Rechtsstaat (B1, B2, B3)	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	project	
Weging	25%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je kan uitleggen hoe de structuur van de Nederlandse democratie eruit ziet. Je kan de structuur van de verschillende bestuursniveaus van de Nederlandse representatieve democratie uitleggen. Je kan de dilemma's benoemen die komen kijken bij het Nederlands parlementair systeem. Je kan de structuur van de Europese Unie benoemen en de gevolgen hiervan voor burgers van de EU.
Periode	2.	
Examenthema	Parlementaire democratie (C1, C2, C3)	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	project	
Weging	25%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je kan benoemen hoe de verzorgingsstaat tot stand is gekomen en welke kenmerken hierbij passen. Je kan aangeven wat de rol van de politiek is in de praktijk van de verzorgingsstaat.
Periode	3.	
Examenthema	Verzorgingsstaat (D1, D2, D3, D4)	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	project	
Weging	25%	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	4.	<p>Je kan benoemen waarom Nederland een pluriforme samenleving is en hierbij de historische context gebruiken om dit te verklaren.</p> <p>Je kan een koppeling maken tussen de pluriforme samenleving en de politiek op landelijk en op Europees niveau.</p>
Periode	4.	
Examenthema	Pluriforme samenleving	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	project	
Weging	25%	
Herkansbaar	Ja	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo Nederlandse taal en literatuur

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Quest taalkunde: Je doet een mini-onderzoek naar een onderwerp uit de taalkunde en schrijft tot slot een column met een hoofdvraag en conclusie.*
Periode	2.	
Examenthema	A, C, D, F	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	P	
Weging	10%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	4.	Je neemt deel aan een 'leesclub' en reflecteert op de inhoud van een literair werk. Je verdiept je in literatuurgeschiedenis (project).** Je houdt een speech bij jouw gelezen boeken.
Periode	3.	
Examenthema	B, D, E	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	M/P	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Quest fictie en non-fictie: Je verdiept je in een maatschappelijk onderwerp en neemt deel aan een discussie/debat.
Periode	4.	
Examenthema	A, B, D, E, F	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Mondeling	
Weging	10%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	4.	Je leest artikelen en boeken, verzamelt en analyseert bronnen bij een thema. Je interviewt een expert en/of schrijver en bereidt een beschouwende podcast voor.
Periode	5.	
Examenthema	A, B, C, D, E, F	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	P	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je kent en herkent verschillende soorten argumentatie, argumentatiestructuren en drogredenen.
Periode	1.	
Examenthema	A, D	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	S/M	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	

		Je maakt hierover een schriftelijke toets en verdedigt een stelling.
Leerjaar	5.	Je maakt een gedocumenteerde schrijfpdracht over een maatschappelijk vraagstuk, met feedback- en correctiefase. Het schrijfplan en inleiding of middenstuk worden van feedback voorzien, die je gebruikt bij het schrijven van je uiteindelijke betoog op de schrijftzitting (toetsmoment). * NB: Dit onderdeel kan worden afgenomen in samenwerking met een ander vakgebied.
Periode	2.	
Examenthema	C, D	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	S/P	
Weging	20%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Quest: kort verhaal & poëzie (10%) Je neemt deel aan een mondeling (20%) over 8 literaire werken, aan de hand van jouw literatuuordossier. ** Je kunt verslag doen van jouw gelezen boeken en daarop reflecteren.
Periode	3.	
Examenthema	A, B, E	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	M/P	
Weging	30%	
Herkansbaar	Ja	

*Bij alle schriftelijke toetsen of schrijfproducten laat je zien dat je spelling en formuleren op niveau beheerst. Deze onderdelen worden door het jaar heen formatief getoetst en zijn handelingsdelen.

** Handelingsdelen:

- formatieve niveautoetsen spelling en formuleren,
- S/P (vakoverstijgend) project literatuurgeschiedenis,
- literaturoossier: verwerking van 8 gelezen literaire werken, oorspronkelijk geschreven in de Nederlandse taal. Je leest minimaal 1 historisch werk (van voor 1950).

Examenthema's (domeinen):

A Leesvaardigheid

B Mondelinge taalvaardigheid

C Schrijfvaardigheid

D Argumentatieve vaardigheden

E Literatuur

F Oriëntatie op studie en beroep

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo natuurkunde

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Je leert dat in de natuurkunde (bijna) alles over beweging, verandering en interactie gaat, hoe beweging, kracht en energie samenhangen en hoe je dat dagelijks tegenkomt; in de techniek, op de fiets, in de sport etc.
Periode	2. (start	
Examenthema	voorbereiding in 1.)	
SE/CE	<i>Met energie in</i>	
Toetsvorm	<i>beweging</i> (C1, C2, H)	
Weging	SE en CE Schriftelijke toets en practicum	
Herkansbaar	20% (10% ST en 10%PO) Ja (alleen ST)	
Leerjaar	4.	Je leert dat een belangrijk deel van ons waarnemen - namelijk zien en luisteren - te maken heeft met trillingen en golven. Met die trillingen en golven kunnen we informatie en emotie overbrengen. Dat kom je tegen in de muziek, muziekinstrumenten en in alle vormen van communicatie. Later zullen we zien dat je dat ook overal in de techniek tegenkomt, waar apparaten elektronisch met elkaar moeten 'praten'. Maar golven kom je natuurlijk ook tegen in en op het water en in de lucht.
Periode	3.	
Examenthema	<i>Golfpatronen:</i> <i>waarnemen en</i> <i>informatie</i> (B1, B2, B3, H)	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets + praktische	
Weging	opdracht	
Herkansbaar	10% + 5% Ja (alleen toets)	
Leerjaar	4.	Je leert dat er allerlei vormen van straling zijn en hoe die ontstaan. Die zijn vaak gevaarlijk en ongezond, maar ook vaak heel nuttig. Bijvoorbeeld in de medische wereld. We kunnen er beelden mee maken van wat je anders niet kunt zien. En er soms ook mee genezen. Ook licht is een vorm van straling (zie vorige SE). En ook dat is soms gevaarlijk, maar ook heel nuttig.
Periode	4.	
Examenthema	<i>Stralende beelden</i> (B2, F, H)	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Je leert wat elektriciteit en stroom eigenlijk zijn, hoe dat werkt en wat je er allemaal mee kunt. Onze wereld is nauwelijks meer voorstelbaar
Periode	5.	
Examenthema	<i>Onder stroom</i> (G1)	
SE/CE	SE en CE	

Toetsvorm	Schriftelijke toets + praktische opdracht	zonder gebruik van elektriciteit. We staan volledig onder stroom.
Weging	10% + 5%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je leert hoe je allerlei elektrische componenten kunt gebruiken om automatische schakelingen te maken. Daar ga je zelf ook voorbeelden van maken. Het begin van automatisering en computers.
Periode	1.	
Examenthema	<i>Automatisering (+ modelvorming en ontwerp)</i> (G2, H, I2, I3)	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Praktische opdracht (modelvorming en ontwerp)	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Je leert hoe alle natuurkunde uit het voorgaande te maken heeft met waar wij leven en waar wij vandaan komen en wie/wat wij zelf zijn.
Periode	2.	
Examenthema	<i>Heelal, aarde en wijzelf</i> (E1, E2, F)	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Presentatie en gesprek	
Weging	10%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	5.	Je leert over allerlei soorten materialen en hun eigenschappen. Die eigenschappen worden op allerlei manieren benut in de techniek. Je leert ook hoe materialen zijn opgebouwd en wat dat te maken heeft met warmte en temperatuur, straling en elektriciteit.
Periode	3.	
Examenthema	<i>Materialen in de overgang</i> (D1, D2, H)	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets en praktische opdracht	
Weging	15% (5% ST en 10% PO)	Dat alles maakt dat er voortdurend strijd is om al die materialen te bemachtigen.
Herkansbaar	Ja (alleen ST)	
Leerjaar	5.	Je leert over de werking van de atmosfeer, het weer en het klimaat
Periode	4.	

Examenthema	Aarde en klimaat (E1)
SE/CE	CE
Toetsvorm	Schriftelijke toets
Weging	5%
Herkansbaar	Ja

Programma van toetsing en afsluiting HVX havo - scheikunde

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4	Deze afsluitende toets van het jaar gaat over de hele HAVO 4 stof. Hieronder bevinden zich de hoofdstukken : <ul style="list-style-type: none"> - Chemisch rekenen - Chemische bindingen - Organische chemie - Zouten - Reacties in beweging - Chemisch evenwicht Met het maken van deze toets laat je zien dat je de gehele HAVO 4 stof beheerst. Domeinen: A, B & C
Periode	5	
Examenthema	Gehele Havo 4 stof	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijk (100 min)	
Weging	35%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5	Dit onderdeel toetst de hoofdstukken: <ul style="list-style-type: none"> - Zuren en basen - Redoxreacties - Polymeren. Domeinen: A, B & C
Periode	2	
Examenthema	Zuur base, redox & polymeren	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Schriftelijk (100 min)	
Herkansbaar	35% Ja	
Leerjaar	5	Met dit onderdeel laat je zien dat je een experimenteel onderzoek kan uitvoeren en hier een verslag over uit kan brengen. Domeinen: A, B, C & D
Periode	3	
Examenthema	Scheikundig onderzoek	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Practicum + schriftelijk verslag	
Herkansbaar	20% (10% + 10%) Alleen schriftelijk	
Leerjaar	5	Dit onderdeel toetst de hoofdstukken: <ul style="list-style-type: none"> - Chemie van het leven - Groenere industrie Domeinen: A, B, C, E, F & G
Periode	3	
Examenthema	Chemie van het leven & groenere industrie	
SE/CE	SE/CE	
Toetsvorm	Presentatie	
Weging	10%	
Herkansbaar	Nee	

Bronnen:

Examenprogramma Scheikunde HAVO 2021 - 2022 :

https://www.examenblad.nl/examenstof/scheikunde-havo-3/2022/f=/examenprogramma_scheikunde_havo_2014_2015.pdf

Syllabus Scheikunde HAVO 2021 - 2022:

https://www.examenblad.nl/examenstof/syllabus-2022-scheikunde-havo/2022/f=/scheikunde_havo_2_versie_2022.pdf

Handreiking SE Scheikunde

<https://www.slo.nl/handreikingen/havo-vwo/handreiking-se-schei-hv/>

N.B.: Alle onderdelen kunnen worden getoetst in samenwerking met andere vakgebieden. Dit gebeurt altijd in overleg met de betreffende vakcoach.

Programma van toetsing en afsluiting HVX - havo Spaanse taal en literatuur

Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar een	4. 1. Taalvaardigheid Handelingsdeel Schriftelijk -- Ja	Schriftelijke toets over hoofdstukken 1 en 2 van het boek Compañeros 1.
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	4. 2. Taalvaardigheid Handelingsdeel Schriftelijk -- Ja	Schriftelijke toets over hoofdstukken 3 en 4 van het boek Compañeros 1.
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	4. 3. Gespreksvaardigheid MVT/K/2/3/6 SE Mondeling 10% Ja	Je kunt een gesprek houden over jezelf en het dagelijks leven en je omgeving op ERK A1/ niveau, op basis van leerboek Compañeros 1.
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	4. 4. Literatuur MVT/K/1/2/3/4; V1/3 SE Schriftelijk 10% Ja	Voortbouwend leesdossier (*1): gebaseerd op leesboeken, teksten, gedichten op ERK A1/A2 niveau in het Spaans <ul style="list-style-type: none"> - 1 boek op ERK A1 niveau - 4 teksten op ERK A1 niveau - 4 gedichten op ERK A1 niveau. De vragen over deze werken zijn in het Nederlands en mogen in het Nederlands worden beantwoord.
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid	4. 5. Schrijfvaardigheid MVT/K/1/2/3/7	Je kunt een informele brief schrijven op ERK A1/A2 niveau

SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	SE Schriftelijke toets 10% Ja	
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	5. 1. Spreekvaardigheid MVT/K/1/2/3/6 SE Mondelinge toets 15% Ja	Je kunt een presentatie geven op ERK A2 over een onderwerp gericht op Spanje (actualiteit, cultuur, geschiedenis). Het onderwerp stel je vooraf vast met de docent.
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	5. 2. Schrijfvaardigheid MVT/K/1/2/3/7 SE Schriftelijk 20% Ja	Je kunt n.a.v. teksten een brief schrijven in het Spaans op ERK A2 met daarin je mening en/of argumenten geven over het onderwerp.
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	5. 3. Luistervaardigheid MVT/K/1/2/3/5; V3 SE Schriftelijke toets 25% Ja	Kijk/Luistertoets .
Leerjaar Periode Examenthema Exameneenheid SE/CE Toetsvorm Weging Herkansbaar	5. 4. Literatuur MVT/K/1/2/3/4; V1/3 SE mondeling 10% Nee	Voortbouwend leesdossier (*1): gebaseerd op boeken, teksten en gedichten op ERK A2/B1 niveau in het Spaans <ul style="list-style-type: none"> - 2 boeken op ERK B1 niveau - 2 teksten op ERK B1 niveau - 2 gedichten op ERK B1 niveau. De vragen over deze werken zijn in het Spaans en moeten in het Spaans worden beantwoord.

De bij (*1) genoemde boeken, teksten of gedichten worden gekozen vanaf een vooraf vastgestelde lijst met geschikte titels. Alleen na goedkeuring van de vakdocent kan van deze lijst worden afgeweken.

Programma van toetsing en afsluiting HVX - Havo wiskunde A

SE's voor wiskunde kunnen wel, maar hoeven niet in de SE-week te worden afgenomen.

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	1.	Hoofdstuk 1: Tabellen en grafieken
Examenthema	Tabellen en grafieken	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	2.	Hoofdstuk 3: Lineaire verbanden
Examenthema	Lineaire verbanden & Veranderingen	Hoofdstuk 5: Veranderingen
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	3.	Hoofdstuk 2: De statische cyclus
Examenthema	De statische cyclus & Handig tellen	Hoofdstuk 4: Handig tellen
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	4.	Hoofdstuk 6: Rekenregels en formules
Examenthema	Rekenregel en formules	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie
Periode	5.	
Examenthema	Statische cyclus, Statistiek & ICT	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Praktische opdracht	
Weging	20%	
Herkansbaar	Nee	
Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	1.	Hoofdstuk 3: Lineaire verbanden
Examenthema	Lineaire verbanden & Rekenregels en formules	Hoofdstuk 6: Rekenregels en formules
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	2.	Hoofdstuk 9: Exponentiële verbanden
Examenthema	Exponentiële verbanden & Formules en variabelen	Hoofdstuk 11: Formules en variabelen
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	3.	Hoofdstuk 7: Statistiek en beslissingen
Examenthema	Statistiek en beslissingen & Statistiek gebruiken	Hoofdstuk 10: Statistiek gebruiken
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	15%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie delen 1 t/m 4
Periode	4.	
Examenthema	Training	Deelname training alles examenstof CE
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Handelingsdeel	
Weging	n.v.t.	
Herkansbaar	Nee	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - Havo wiskunde-B

SE's voor wiskunde kunnen wel, maar hoeven niet in de SE-week te worden afgenomen.

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	1.	Hoofdstuk 1: Formules, grafieken en
Examenthema	Formules, grafieken en vergelijkingen	vergelijkingen
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	5%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	2.	Hoofdstuk 2: Veranderingen
Examenthema	Veranderingen & De afgeleide functie	Hoofdstuk 6: De afgeleide functie
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	3.	Hoofdstuk 3: Hoeken en afstanden
Examenthem	Hoeken en afstanden	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	5%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	4.	Hoofdstuk 4: Werken met formules
Examenthema	Werken met formules	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	4.	Getal en Ruimte 12 ^e editie
Periode	5.	Hoofdstuk 5: Machten, exponenten en logaritmen
Examenthema	Machten, exponenten en logaritmen	
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Praktische opdracht	
Weging	10%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	1.	Hoofdstuk 3: Hoeken en afstanden
Examenthema	Hoeken en afstanden, Lijnen en cirkels & Meetkundige berekeningen	Hoofdstuk 7: Lijnen en cirkels Hoofdstuk 10: Meetkundige berekeningen
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	20%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	2.	Hoofdstuk 5: Machten, exponenten en logaritmen
Examenthema	Machten, exponenten en logaritmen, Goniometrie & Exponentiële en logaritmische functies	Hoofdstuk 8: Goniometrie Hoofdstuk 9: Exponentiële en logaritmische functies
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	20%	
Herkansbaar	Ja	
Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie:
Periode	3.	Hoofdstuk 1: Formules, grafieken en vergelijkingen
Examenthema	Formules, grafieken en vergelijkingen, Werken met formules & Verbanden en functies	Hoofdstuk 4: Werken met formules Hoofdstuk 11: Verbanden en functies
SE/CE	SE en CE	
Toetsvorm	Schriftelijke toets	
Weging	20%	
Herkansbaar	Ja	

Leerjaar	5.	Getal en Ruimte 12 ^e editie delen 1 t/m 4
Periode	4.	
Examenthema SE/CE	Training SE en CE	Deelname training alle examenstof CE
Toetsvorm	Handelingsdeel	
Weging	n.v.t.	
Herkansbaar	Nee	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - rekenen havo

NB: uitsluitend van toepassing voor leerlingen zonder wiskunde

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	5.	Smartrekenen niveau 3F.
Periode	2.	
Examenthema	Smartrekenen niveau 3F	Digitale toets, 60 minuten. (automatische beoordeling)
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Digitale toets	
Weging	N.v.t.	
Herkansbaar	Ja	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - Loopbaan Oriëntatie Begeleiding

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	4 en 5.	Het is de bedoeling dat je je actief oriënteert op de vervolgopleiding die je na het behalen van je diploma gaat volgen. In het LOB-dossier zijn de volgende onderdelen terug te vinden: een verslag van een voorlichtingsavond of open dag, verslag van een gesprek met een decaan, het maken van een CV en het deelnemen aan een LOB activiteit die in overleg met de decaan wordt uitgezocht.
Periode	n.v.t.	
Examenthema		
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Portfolio	
Weging	Handelingsdeel	
Herkansbaar	Nee	

Programma van toetsing en afsluiting HVX - profielwerkstuk

Algemeen		Toelichting
Leerjaar	5.	Het profielwerkstuk wordt in het laatste schooljaar gemaakt. Het PWS moet betrekking hebben op een van de examenvakken. Een leerling moet tenminste 80 SBU aan dit werkstuk besteden. De titel wordt op de examencijferlijst vermeld.
Periode	1 en 2	
Examenthema	n.v.t.	
SE/CE	SE	
Toetsvorm	Werkstuk en presentatie	
Weging	Handelingsdeel	
Herkansbaar	Ja	

Programma van toetsing en afsluiting vakken HVX/HVC

Voor de PTA's van vakken die op de reguliere HVC-afdeling worden gevolgd, zie daarvoor het PTA-boek van HVC havo, zoals gepubliceerd op de website. Dit geldt voor:

havo bedrijfseconomie

havo Informatica

havo bewegen, sport en maatschappij

havo maatschappijwetenschappen

havo natuur, leven en technologie

havo lichamelijke opvoeding

havo Kunst en Beeldende Vorming